

Publicacions martipolianes, arran dels deu anys del traspàs del poeta

LLORENÇ SOLDEVILA I BALART *Universitat de Vic - Central de Catalunya*

RESUM: Ressenya de les publicacions de textos de Miquel Martí i Pol i sobre aquest poeta aparegudes amb motiu dels deu anys de la seva mort.

PARAULES CLAU: Miquel Martí i Pol, bibliografia.

ABSTRACT: A review of publications by and about the poet ten years after his death.

KEYWORDS: Miquel Martí i Pol, bibliography.

L'any que en fa deu del traspàs de Miquel Martí i Pol, ja popularment *el poeta de Roda de Ter*, ha estat fructífer editorialment per perpetuar-ne la vigència: un col·loqui internacional i set llibres de diferent intencionalitat i interès. Trobaríem pocs casos en la nostra necrobibliografia que demostrassin un estat tan saludable de vigència. Tanmateix, la dècada d'absència del poeta no ha estat silenciosa. El 2004 aparegueren el quart volum de l'*Obra poètica completa*,¹ a cura de l'enyorat Pere Farrés; *Quietud perduda*,² títol que contenia poesia inèdita, i el miscel·lani *Homenatge a Miquel Martí i Pol*³ amb «Els millors poemes, la millor prosa i cinc homenatges d'urgència», aquests darrers apareguts a la premsa arran de la mort del poeta. Aquest volum fou distribuït i divulgat per *El Periódico de Catalunya*. El 2006, Àlex Broch i Xevi Planas, amb *Miquel Martí i Pol: vida i poesia*,⁴ feren una aportació complementària a la biografia, en el cas de Planas, i a la valoració crítica a la seva trajectòria, pel que fa a Broch. La idea del volum sorgí de la proposta que l'editor Isidor Cònsul els va fer el mateix dia de l'enterrament del poeta. Planas fa un esbós

1. M. MARTÍ I POL, *Obra poètica/4 1991-2003*, Barcelona: Edicions 62, 2004, 619 p.

2. M. MARTÍ I POL, *Quietud perduda*, Barcelona: Edicions 62 - Empúries, 2004, 89 p.

3. Diversos autors, *Homenatge a Miquel Martí i Pol*, Barcelona: Edicions 62, 2004, 190 p.

4. A. BROCH; X. PLANAS, *Miquel Martí i Pol, vida i poesia*, Barcelona: Proa, 2006, 297 p.

simple i efectiu de la vida de Martí i Pol resseguint-ne l'ordre cronològic, bo i destacant-ne els moments crucials de l'aparició de la malaltia, la coneixença amb Llach i l'esclat de la popularitat. Per la seva banda, Broch, en una segona part del llibre, destil·la tota l'anàlisi i el pensament que com a crític militant i editor de la seva obra va anar articulant al llarg de les dècades dels setanta i els vuitanta i fins a la publicació de *L'àmbit de tots els àmbits*.

El 2007, Xevi Planas publicà les antologies fragmentàries *Pensaments*⁵ i *Un gran bosc de paraules*.⁶ La primera és una antologia d'aforismes i pensaments breus, extrets dels versos de Martí i Pol, i vol ser una eina útil en dues direccions: per a aquelles persones que «vulguin saber què pensava el poeta sobre la vida i els problemes de l'existència» i, sobretot, «pels qui necessiten l'escalf de la paraula justa, la invitació a la reflexió i la claredat de pensament per poder encarar les realitats i misteris de la pròpia existència: la vida i la mort, l'amistat i l'amor, la derrota del pas del temps...». La segona recollia tot de fragments poètics, extrets també de tota la seva producció poètica, que es podien llegir com a aforismes de conceptes concrets. El volum estava profusament il·lustrat per Gemma Guich.

I el 2008, aparegué en edició de butxaca la poesia completa, que el 2013 ja havia assolit sis edicions.⁷ S'hi recollien els trenta-cinc llibres «canònics» i se n'excloïen explícitament els apèndixs dels tres volums d'*Obra poètica* editats per Edicions 62 entre el 1989 i el 1993. Del volum quart, del 2004, també es deixaven de banda el recull pòstum *Quietud perduda* i els nou aplecs destinats a publicacions d'arts plàstiques o de bibliòfil. Finalment, el 2011 és la data del volum d'homenatge musical i fotogràfic que li van dedicar Àlex Carmona, Àlex i Maria Dolça Manubens, *Tribut de sorra i fulles a Miquel Martí i Pol*.⁸ El llibre inclou un pròleg de Lluís Llach i una col·laboració de Pep Guardiola en el recitat d'una de les musicacions. Hi col·laboraren un total de catorze músics i intèrprets de les més variades estètiques del nou segle XXI.⁹

Així doncs, amb totes aquestes publicacions constatem el continuat interès dels seguidors del poeta que ha evitat el silenci postmortem que sol acompanyar generalment la desaparició física dels escriptors.

Pel que fa als llibres editats el 2013, remarcarem d'entrada que abracen tot l'espectre de lectors a què pot aspirar un literat: des de l'adreçat al gran públic fins a les actes del col·loqui, restringides als especialistes i erudits. I, el que és més significa-

5. M. MARTÍ I POL, *Pensaments*, Barcelona: Edicions 62, 2007, 128 p.

6. M. MARTÍ I POL, *Un gran bosc de paraules*, Barcelona: Diputació de Barcelona, 2007, 204 p.

7. M. MARTÍ I POL, *Poesia completa*, Barcelona: Edicions 62, 808 p.

8. A. CARMONA; M. D. MANUBENS, *Tribut de sorra i fulles*, Barcelona: Mediterrània, 2011, 123 p.

9. Avel·lina, L'Hi, Strombers, Santi Careta i Rosa Cadafalch, Dept., Mokodude i Josep Guardiola, Projecte Bu, Toni Xuclà i Àlex Carmona, Jordi Montañez, Francesc Ribera «Titot», Miquel i Jesús Cifuentes, Xerramequ, Sanjosex i Rosa Luxemburg.

tiu, l'aparició de noves generacions de publicistes i estudiosos que consoliden l'interès per la seva obra. Així, *Tot és possible. Paraules per a l'esperança*,¹⁰ editat a cura del professor Roger Canadell, se centra en un dels mots clau de tota la producció martipoliana: l'esperança. L'edició, en què predomina el color verd, és il·lustrada i molt curosa en la presentació i la distribució de textos, que tant poden ser fragments de poemes com de prosa, tant flaixos d'entrevistes de diaris i revistes com breus referències a cartes creuades amb diversos corresponents. El volum s'estructura en sis apartats, cada un introduït pel curador: «A l'inici, la paraula», «Risc, camí», «Superació, renaixença», «Futur millor», «Eternitat» i «Plenitud».

Miquel Martí i Pol, amb vidres a la sang,¹¹ d'Ignasi Pujades, és la tercera immersió d'aquest autor en la biografia del poeta, després dels lliuraments del 1999 i el 2007. Pujades opta per l'elaboració i publicació de l'obra com a fil conductor del discurs. Li és de gran utilitat, i a voltes indispensable, el suport de les cartes i la informació de fonts periodístiques. Hi tracta, possiblement, el període vital més transcendent, el de l'aparició de la malaltia de l'esclerosi múltiple. Vuit anys que van del 1970 al 1978 fins a l'eclosió d'*Estimada Marta*. Pel que fa en aquest títol, desvela un dels secrets més ben guardats de la vida sentimental del poeta: les relacions, en bona part platòniques, que va mantenir amb l'Anna, una noia de Roda que vivia a Barcelona, i la Marta, la «Garsa» lectora anònima que li generava contrast d'idees i sentiments per anar elaborant els poemes del recull.

En aquest tram biogràfic també són tractats amb especial detenció l'experimentació didàctica de la seva obra de la mà de Ramon Besora i l'Escola el Puig d'Esparreguera; el tast del nou poemari per a *Els Marges*; la fundació de *Reduccions*; la publicació dels tres volums de l'*Obra poètica* que edita El Mall... En definitiva, una etapa clau en la maduració del poeta, la divulgació de l'obra, el ressò que se'n va començar a fer la crítica i l'esclat de la seva popularitat.

L'edició de *Veu incessant*,¹² a cura de Montserrat Caralt i Roger Canadell, anava destinada a un doble públic: el lector habitual del poeta i els estudiosos. Conté vint-i-un poemes del recull que el 1955 Martí i Pol va presentar al XIIè Concurs de Poesia de les Festes de Cantonigròs. Va quedar inèdit. Deu d'aquests poemes els va incorporar a tres títols posteriors: *Porto la tarda recolzada al braç*, *Quinze poemes* i *Si esbrineu d'un sol gest*. La resta, onze, havien restat inèdits fins ara. El llibre va tenir una difusió suplementària perquè de nou un diari, en aquest cas l'*Ara*, el va facilitar a un preu molt assequible als seus lectors en l'edició de diumenge.

Sens dubte, *Estimat Miquel*,¹³ de Lluís Llach, és un llibre important, decisiu, per

10. M. MARTÍ I POL, *Tot és possible. Paraules* Xerramequ, Sanjosex per a l'esperança, Barcelona: Ara Llibres, 2013, 111 p.

11. I. PUJADES, *Miquel Martí i Pol, amb vidres a la sang*, Barcelona: Proa, 2013, 450 p.

12. M. MARTÍ I POL, *Veu incessant*, Barcelona: Edicions 62, 2013, 94 p.

13. L. LLACH, *Estimat Miquel*, Barcelona: Empúries, 2013, 346 p.

accedir a l'entrellat de com el poeta i el cantautor van treballar durant una dècada per tal d'elaborar lletres ben travades amb unes músiques de vegades ja preexistents i d'altres no. Probablement, no hi ha cap altre cas d'osmosi creativa de tanta intensitat i quantia d'obra en la nostra història literària. Parlem dels discs *Un pont de mar blava* (1993), *Món Porrera* (1995) i *Temps de revoltes* (2000), a banda d'algunes col·laboracions esparses en els discos anteriors i, especialment remarcable, la revisió a fons de la musicació d'*Ara mateix*, que datava del 1982 i va ser inclosa a *Jocs* (2002).

Documentalment, el llibre és molt complet. Llach hi abocà tota la informació que conservava d'aquesta intensa relació creadora: cartes, notes, provatures, esbossos, propostes rítmiques, canvis de lèxic... En tot aquest material queden molt ben fixades les opcions estètiques de cadascun, les manies, les filies i les fòbies. La mort del poeta va deixar inconclús un projecte tot just enfilat, «Arrels d'Univers». En paraules de Llach, tot va quedar a les beceroles: «Era un títol suggeridor per a tots dos, i ens permetia estirar el fil d'un grapat de temes que sempre palpitaven en les nostres converses. Aviat vam iniciar les primeres passes, jo et vaig enviar un tros de música amb un esbós de lletra i tu vares escriure els primers versos.»

Miquel Martí i Pol, lector i crític,¹⁴ d'Àlex Broch, s'estructura en dues parts. La primera és un estudi teòric que descriu i analitza la trajectòria del poeta, i la segona, una antologia i una selecció de textos no poètics que va generar al llarg dels anys en les més diverses plataformes en les quals va col·laborar. Conté pròlegs diversos i els articles que va publicar, primer a *Inquietud* i *Oriflama* i, després, a *Serra d'Or*, *Reduccions*, *El 9 Nou*, *Avui*, *La Vanguardia* i *Catalan Writing*. Tots, amb més o menys mesura, són materials que acaben de configurar el món intel·lectual del poeta, posicions ideològiques i estètiques. Imprescindible, doncs, per a acarar nous estudis i treballs crítics sobre la seva obra, sobretot perquè, en bona part, durant anys, la trajectòria crítica de Broch anà força en paral·lel amb la de creació martipoliana.

Una altra peça bibliogràfica singular, imaginativa, és *Miquel Martí i Pol recitat per Ramon Martí i Pol*,¹⁵ pel que té de document, però alhora per servir-se de nous suports, en aquest cas la fotografia i l'àudio, per ajudar a difondre l'obra més popular del poeta. És un llibre adreçat al gran públic i, alhora, per la seva edició amb un cert luxe, és el present institucional de l'Ajuntament de Roda de Ter als visitants il·lustres de la vila. El germà del poeta ha triat catorze poemes d'*El poble* i divuit de *La fàbrica* i els recita; el resultat s'inclou en un CD que s'ha incorporat al llibre.

Tanca la llista d'aportacions martipolianes la traducció a l'alemany de *La fàbrica*,¹⁶ a càrrec del romanista Johannes Hösle, pensada per aparèixer el 2013, però que no va ser publicada fins al 2014. Hösle ja fou el primer, juntament amb Antoni

14. A. BROCH, *Miquel Martí i Pol, lector i crític*, Girona: Curbet i Fundació Valvi, 2013, 365 p.

15. *Miquel Martí i Pol recitat per Ramon Martí i Pol*, Barcelona: Mediterrània, 2013, 75 p.

16. M. MARTÍ I POL, *La fàbrica*, Munic: Maro Verlag, 2014.

Pous, de donar a conèixer el tast de «La Creació» al públic lector alemany a la *Katalanische Lyrik* (1970).

L'aportació acadèmica ha vingut de la mà del II Col·loqui Internacional Miquel Martí i Pol, organitzat, com el primer, per la Universitat de Vic, que es va celebrar a cavall entre Barcelona, Vic i Roda de Ter els dies 17, 18 i 19 d'octubre del 2013. Un total de deu ponències i comunicacions de les presentades al col·loqui han estat publicades al número 73 de la revista *Ausa*, amb una presentació de Ramon Pinyol i Torrents. Abracen des de la tasca de traductor i les seves relacions amb la censura fins a la recepció de la seva obra a partir de les antologies de poesia editades entre el 1964 i el 2012, passant per les relacions amb els seus traductors i el ressò que la seva obra ha tingut en altres llengües. Hi ha també una primera aproximació a la tasca de Pere Farrés com a estudiós i divulgador de la seva poesia i el pes dels primers poemaris en la seva posterior evolució. Les aportacions les signen Carles Biosca, Josep Camps, Núria Camps, Roger Canadell, Montse Caralt, Jordi Chumillas, Carles Cortés, Lourdes Manyé, Miquel Puig, Maria Pujol i Valls, Pol Serrabasa, Llorenç Soldevila i Maria Àngels Verdaguer.

Els materials restants presentats al col·loqui han estat publicats en un número doble, el 105-106, de *Reduccions*, amb una coberta d'Antoni Miró, en homenatge al poeta. Els introdueix una presentació resum a càrrec de Ricard Torrents, i s'hi apleguen la conferència inaugural d'Enric Sullà sobre la canonització del poeta; la ponència de clausura de Ferran Carbó, que tractava les relacions amb Vicent Andrés Estellés; i diverses comunicacions a càrrec de Jordi Berenguer, Eusebi Coromina, Ofir Feuerstein, Pilar Godayol i Ronald Puppo. El monogràfic també recull les dues taules rodones que van protagonitzar Montserrat Tura, Miquel Desclot i Ramon Besora amb el títol de *Miquel Martí i Pol: transcendència social i cultural*, i Àlex Broch, Francesc Vallverdú i Ramon Balsch sobre *Miquel Martí i Pol: context literari i el món de l'edició*.

Així doncs, la commemoració del desè aniversari de la desaparició del poeta no podia ser més generosa, tant en quantitat i qualitat d'aportacions com en l'ampli ventall d'interessos lectors als quals van adreçades.